

Мөт одаң нётупсы мәшмәлтыйлұты пурайн

Мүйтәл мир здравоохранения тәхи щирн тәдаң хәннәхә, шит нәмулт кәши-мәш ән тайты, ям ушн па саңи вәлты хуят.

Хән хәннәхә лыпел әварт муй, па шәк нумасн юхатлы, дүў олңелн луплы, хуты дүў кәшаңа йис.

Муй әвалт шит тывл:

- Хәннәхә лық сухаңа йил;
- Вевды — кәсдьы йил;
- Хәннәхә шенқ вева йил;
- Атум, шәкаң нумасн юхатла, нәмулт вәрты ән ләң хал, кашл әнтәм;
- Хән ләваса ләл;
- Шимл ул па рүтъщад;
- Вирусной мәш тайл;
- Пәңкләл кәшэт;
- Кәләл атум (анемия);
- Вәркал, йинқ хирл мәшаң;
- Лұв-сомлад нух пувдалат;
- Сәмл кәши;
- Турахлал мәшаңат;
- Хүнл кәши;
- Эндокринной мәшат, гипотиреоз;

Щи кাশи-мәшат түмпийн хәннөхө ар щирн мәшмалтыйл:

- сыр-сыр нюлмат,
- хойты, күр-лон мошмалты тাখет;
- каврумн кутартл пурайны;
- саш вотшаты пурайн;
- атум ут лэты муй яньшты пурайн;
- щел хун пурайн;
- аллергия, пирумн, пөлцайн пуремалы;
- ищкийн потыйлты пурайн;
- дүв-сом, шэнш каши;
- сэм каши-мәш;
- сыр-сыр пувдупсэт;
- хэн хәннөхө войн муй па хумалхайн, пирумн пуре малы;
- ёшл-күрл ищкийн потлталэ;
- шумаля йиты, шёкау куманс юхатты пурайн;

Нюлум муй па няр нюлум – щит, хэн хәннөхө єл сух мәшмалтал. Хэн хәннөхө шеңк мәшмалтыйл па вэн нюлум тайл, мосл сорашак лүвэл пөльницаая тэты. Хэн нюлмал ай па кэлэй айлтыева мэнл, щит «капиллярное кровотечение». Щи пурайн нюлма систам сух пунты мосл. Щалта щи сух элты вата пунлы па вельщи бинтан йирла. Вата муй па бинт ёнтэм ки нюлма систам нюл посты сух пунты рахл. Пунац сух муй па вата нюлма пунты ѿн рахл. Дөлн кэлэй ал мэнас, мосл 3% арат перекись водорода немпи пуртэнан шошумты муй па щит суха пушшаты па нюлма 5-10 минутая пунты. Щалта нюлум элты вусты йинк пуртэнан нерты.

Хойты тাখет – тывлат хэн хәннөхө ил питл муй па хэн мултыйн ки хайтщаалы.

Муй эвалт щит кäl:

- эл сухал, лонл, кälы лэрдал нюлум тайлат;
- хойты тäхел нух пувлал, кälы лота хувлал;
- щи тäхел кäши;
- хэн хäиннëхэ шенк шукатыйл щи тäхел сац ѣн тайл.

Муй мёт сыры вёрты мосл:

- Кäшитты тäхия и щос мäра потум ецк хир пунты мосл.
- Щälta ямсыева така йирты.
- Па рома вэлты.

Күр-лон мэшмалтты вёр, щимац вёр хäиннëхэ пила ванкүтлы тывл, хэн юврая пëрумал. Мёт мэшмалтты тäхи - күр щëхщ, күр лэнт. Щи тäхийн лонат, ай кälы лэрят тохлалт. Күр йит нух пувлал па эл сух хуща кälы лот тывл. Хэн щи тäхи ёшн каталлэн, муй па шэшты питлан - кäши. Щиты мэшмалтыйлтыйн хäиннëхэ лёв саттэла айлтыева шэшты веритл.

Муй мёт сыры вёрты мосл:

Мёт одацан мэшмалтум тäхи кäшилды вёрты мосл. Кäшац күр муй па ёш йит ямсыева мосл сухн муй бинтан така ювартты. Щälta кäши ямалты пуртэн (нурофен, кетанов) мäты мосл. Мэшмалтум щүнк вёра кäши пурайн пельнициая мäнты муй па «скорая помощь» машина вохты мосл.

Күр йит этты, ёш лäңкар ил лакантты вёр – тämаш веरн хäиннëхэ шималшак мэшмалтыйл, тэп тäm ут мёт кäши. Муй щирн щит тывл? Хэн хäиннëхэ йил питл, муй шенк сора шэшл, хэхадал муй па мулты вёрталн ёш муй күр йитлал ил няраклалт. (Мёт ванкүтлы лäңкар йит ил лакнэмал. Щит шивалалы, хэн лäңкар па щирн лоль).

Хানнөхө мэшмалтум ёшл муй күрл нух алумты щир тайлд. Тэп щи тাখел нух пувдал.

Муй мөт сыры вөрты мосл:

Ил лакнум ёш муй күр айлтыева хуты ётмал, щит йирты мосл. Дүв саттэла щит ямалты ён рахл. Мэшмалтылум хানнөхө сора пөльницая тохтүр хуща тэты мосл.

Каврум кутрупсы – щит тывл хэн хানнөхө каврум ийцкан муй па түтн кутартцы. Муй па итэх пурайн арсыр химической вущрам ийцкат ела питлат. Мөт ар щи вера ай няврөмат питлат, каврум ийцкан шошмалтыйлдат. Няврөмат пайта щит мөт даварта мэнд.

Ёш каврумн кутартты вэрн + 75 процента арат хানнөхө мэшмалтыйл.

Хэн хানнөхө каврумн кутартлы.

Түтн питум пурайн:

- Хэн хот түтн ёссы, мөт сыры хানнөхө ким талты мосл.
- Щи юпийн ёшлал-күрлал потлтаты.
- Элты мазь таклы сорум сухн пунты.
- Нух шултум ел сухлал кетумты ён рахл.
- Кäши ён сащты пайты пуртэнан майты.
- Ёсум сухлал нух еңхты, йира вүты.
- Сухлал шеңк ела хансат ки, щитат кетумты ён мосл.
- Уха еңк пунты.
- Мэшмалтылум хানнөхө шайн яньщлтаты.

Каврумн мэшмалтылум хানнөхө нётты юпийн лүвэл пөльницая тэты мосл:

- Хэн мэшмалтум тা�хи шеңк вэн;
- Хэн эл сух ар тা�хийн мэшмалтуман вэл;
- Хэн шеңк ар тা�хи лунты хира йис;
- Хэн щи тা�хи шеңк кашитл.

Уш-сац вотшаты пурайн.

Хэн хানнөхө ушл-сацл вотшадэ (нумсал хулт пөлү мэнл), щит руш щирн алщаалы обморок. Шимац вер тывл

Хән хәннөхә ухал хәйләү, давленияйл шеңк ай муй па вән, ар кәлүе вотшас, хот йитн даңты рүв ўн тәрмал, щит пәтүе лылал юхи ермал.

Щи елпийн хәннөхә сәмл атма йил, вәсыйл, шәңк йиңкан хүвләлү, ёрлү питл, сәмәдал вевтама кәллат, ухал шувәмалы, пәлнәдал лап мәнләйт. Щälta па ушл-са-щл щи вотшадә.

Щи пурайн кাশаң хуят веншал нувия йил, сәмәдал ара вушлумтлат. Ылал вевлү-саңлы йил, щиты хәннөхә 20-кәм секунда эвалт мулты арат минута вәнты вәл. Щälta айлтыева саңы юхатла. Щиты тывл, хән ух шова шимл кислород питл. Хән хәннөхә ушл-саңл вотшадә, кәләд ух шовл эвалт күрләдала-ёшлала мәнл.

Муй мәт сырьы вәртү мосл:

- Кашаң хуят ил пунты мосл, күрләл нух әлумты, ләлн кәләд ух шовла ат мәнас.
- Ермат ернас похалдал хулт паватты.
- Ишни пелки пуншты, ләлн систам ылд шив ат вәс.
- Нюл вүсала нашатырный спирт вана тәтү. Вата мосл айлтыева нюл кималда утты, ләлн хәннөхә щит тәп еша ат епсылас.
- Венш потум йиңкан нерты.

Хән хәннөхә вущремаң йиңк (яд) яңышемл, щи пурайн дыпел атма йил.

Яд - щит хәннөхә пәта шеңк вевтам вәр, лўв щи вущрем йиңк эвалт ўнтәма йити вәритл. Щит арсыр пуртәнат, йиңкат, ләтутат хүши вәл. Мәт одаңан щи вущремат тепл эвалт нух люхитты мосл. Щит пәта хәннөхә аршак йиңкан муй па нәмассия вәлты пуртәнати яңышлтаты.

Мәт ар щимаш вәр ай нявшемат пида тывл. Ыыв ўн вәйтман арсыр ўн мосты ут яңышемалат муй па уңда талдат. Щит вўна, пуртән, сыр-сыр хушап муй хот хәры люхитты йиңкат.

Вән хуяятат итәх пурайн па немасыя атум вушрәм юхи яныщемадат.

Муй вүрн уша вәрты рәхл, яныщас муй ўнтә хәннәхә атум ут?

Хән хәннәхә ар пүш охатл, оуман юхатлы, лаварта лалтал, дәваса путартал муй па вантад.

- Нын уша вәрсаты ки, хуты хәннәхә яд яныщемас, сорашак «скорая помощь» тохтүр вохты мосл.
- Ләматсухлاد атум йицкан шошумсалә ки, йицки утлал нух єңхты мосл.
- Сәмәләд йицкан муй па есум йицкан нух люхитты.
- Юхи яныщемаслә ки, судаң ләнъщи йицкан яныщләтәти па ким ат охатлалә.
- Хән хәннәхә уксус, щёлочь, кислота, скипидар, керосин яныщемас, лўведа щи пурайн кар пушах пила лылтум есум йинкә мәтә мосл. Йод яныщемас ки есум йинк крахмал муй лант пила рўватты мосл.
- Хәннәхә тәпдал нух люхитты юпийн йицка рўватты активированный уголь, полифепан, полисорб, энтеросгель лўведа юхи яныщты мәтә.
- Хән хәннәхә пәльнициая тәты питләтәти, атум йицкат муй пуртәнат тәюм щүңкат пәнан вўты мосл.

Хўн юварматы вәр, щел хўн (диарея)

Щел хўн – (хәтл мәр хәлум пүш эвалт аршак ки), щит хән хўн руватлы па ёхат лўв щела йил.

Муй эвалт щит тывл:

Хән хәннәхә мулдты вәр олацан шенк нәмасл, муй па няр йинк яныщал, ләтут вевтама кавартман вәл ки.

Хўн каша йиты пурайн тохтүр хуша мәнты мосл, лўв саттәла лекцитыйләти ўн рәхл.

Аллергия – щит хән хәннәхә лўв пәтэла ўн мосты ут ләл, яныщал муй епсәмад ки па щи эвалт ёдал вурты утн хувлады, няхтал, сәм йицкан муй па нюолад эвалт пулшацан ётлы, лылдал лыпия ёрмал.

Тәмхатл 30 процента мўйтәл мир щи мәши юхатла.

Итэх мэш хানнехэ пята шенк атум па палтап. Имухты ён лекциитти ки ханнехэ сурма па иса каш-мэш тайты хуята ийл.

Муй эвалт щи мэш тывл:

Товийн аня лыпрат өнумты пурайн, хэлы, дэтуутат эвалт, венша, еда, сэм пуна нерты па сыр-сыр өпситы утат эвалт аллергия мэш тывл.

Муй мэт сыры вёрты мосл:

Мосл сора атум, ён мосты утат йира вүты, ернаас мевл пелки паватты. Кашац ханнехэ түншираца омсалты, дэлн лүведа далты кен ат вэс. Ханнехуята нэмасыя щи мэш ямалты пяты пуртэн мэты: тавегил, супрастин, диазолин, кларитин, цетиризин (тэм пуртэн эвалт едал дупиты ён питл). Щит эвалт яма ён ки ийл пельниция мэнты мосл.

Сыр-сыр айвойт: пелдайт, пирумат па па утат ханнехэ ела даттэлн атум (вушдум) ут щив есадлдат. Щи пурэматы тэхи нух пувдал, ёхат немулт ён вёрты ки, ён лекциитти, немултыйн ён нерты ки меша ийл.

Хэн ханнехэ пируман муй па па айвойн пурэмалы, елан хашум хастэллал нух талты мосл. Щалта нюодум эвалт яд ким пашартты. Щи тэхи нашатырной спиртан нерты (и вэн нялти и астакан ийцка лылдатты).

Пирам хастэл нух талты щир ён тайлдаты ки, тохтүр хуша мэнты мосл.

Пелдайн, сырантайн, нямалтан пурэмасыйтан ки щи тэхи нашатырной спиртан, луньщаах нерты мосл. Щи пурум тэхи нух пувдал ки, щив енк пунты мосл.

Хэн мав пирам нялма тэхумл, ханнехэ нялмал нух пувдал, далты щир ён тайлд. Щит пята лув хутац иити веритл. Щи пурайн нялма енк пунты мосл, потум ийцк унца вүты.

Хоньщупсы мэш.

Хэн ханнехэ хув мэр ишкийн потлы, лув кашаца ийл. Щи пурайн лув едал хуши вэлты вирусат па микробат

нух лылдырттыйлдат. Хәннекә өңдел каврума йил, лүв хәлн, пулшацан юхатды. Өңдел 38,5 градус температура тайл ки, ши пурайн пуртән янышты ўн мосл. Хән мөт каврума йил велди парацетамол, аспирин па па мосты пуртәнан мәты рахл. Хоньщупсы мәш пурайн антигриппин, щит аскорбиновая кислота, аспирин па димедрол, тәп хән тәпләд мәш тайл, щимаш пуртән янышты ўн рахл. Щи пурайн ипуброфен пуртән янышты мосл.

Кәшанаң тәп йилты ки имухты арсыр витаминат ләты мосл. Мөт ар, щит витамин С янышты мосл. Щимаш витамин пунаң анши, хумасвәл, шәмши, вурты воңышумут па лимон хуша ар вәл.

Щи тумпи, А (ретинол), Е (токоферол) – аевит витамин ләты.

Хоньщупсы кәши-мәш пурайн лук па чеснок ләты, ёватты па ана пунты па щит епсематы мосл.

Нюол әвалт пулшаң мәнл ки нафтизин, санорин, називин, пиносол нюола посыты мосл.

Вेңә кәшиттыйн.

Нуви тәрум илдийн кашаң хуят мулдты пурайн ухал кәшия ювантас.

Мүң мүвевиң вәлтүү хәннекүятат күтн 80 процента хуят и пүш ухал кәши вәс. 25-40 процента хәннекә ванкүйтлүү ух кәши мәшә ювантал.

Муй әвалт щит тывл:

Тәм йисн хәннекә шимл кәмн шәшийл, и тәхийн хүв омасл, телевизор, компьютер пелы вантал. Юхи хәщүм олаты мүват-автат хәлдәңе версайт. Хәннекә щимаш вевтам рувн လାଳତାଳ, хәләң ယିନ୍କ ଜାଣ୍ଯାଳ.

Ух кәши пурайн парацетамол, пенталгин, баралгин (спазмалгон, тригон) пуртәнат янышты мосл. Веңә, мухал, сәл сух кәши пурайн но-шпа пуртән ләты мосл.

Шэнш кашпи.

Хэн хайнхэх мулты даварт ут нух алумал ки, хүв мэр микарэца лолял ки, иицкийн ки потлы шэншал кашаца ийл. Банкүтлы шэнш кашпи остеохондроз мэш пурайн вэлдлял.

Шэнш ишкни эвалт кашаца ийл ки, потлтыйлты ён мосл. Күрлэл хошум тэхийн тайты, кюра хошум вей муй па сопек лэммэлти.

Муй мэт сыры шэнш кашпи пурайн вёрты мосл:

- Шенк шэнш кашпи пурайн юлн омасты, хэлум хэтл мэр улты лот эвалт нух ён килты.
- Щи пурайн кашац шэнш шенк хошмалты ён мосл.
- Каши нух ямалты пуртэнат яньщты, щит ортофен, ибупрофен, нурофен, мовалис, найз.
- Шэнш вёра кашпи пурайн немасыя мазь пуртэнан нёрты (финалгон, эфкамон, апизатрон, випросал).
- Щи пурайн массаж па лечебной гимнастика вёрты.

Сэм кашпи-мэш.

Роман сэм кашпи юхатты пурайн хайнхэя ил омасты муй улты мосл. Нитроглицерин пуртэн нялум илдлия пунты. Щи пуртэн мосл омасман муй па улман дэты. Муй пята щимац вэр? Хэн хайнхэх нитроглицерин пуртэн лел, кэлдэ лэрлэл ара вортлыйт па щив ар кэлдэ увл, щит пята давленияйл ил мэнл, ух шовла шимл кэлдэ питл, хайнхэх ухал шувемалы, лүв ил питты веритл.

Нитроглицерин кашац вет минута яньщты мосл, тэп хэлум пуртэн эвалт ар 15 минута мэр яньщты ён рагхл. Яма ён ки ийл тохтүр вохты мосл.

Нитроглицерин тэп 10-15 минута мэр нётл. Щит пята щимац пуртэн и сутка мэр ар яньщты мосл. Пасыр пуртэнат па вэлдэл (корвалол, валокордин, валоседан, валосердин, валокормид). Щи пуртэнат иши нётлэл.

Валокормид пуртэн яньщдат хэн сэм айлта пүтыты питл па хэн хайнхэх давленияйл шенк ил мэнл.

Воспаление – вэлдял хэн хэннөхө өлдөл, лүвлал-сомлал мулты мэш тайлдат. Воспаление пурайн мэшац лүв-сом кашитл, нух пувдал, вуртыяй иил. Хэннөхө щи пурайн арсыр пуртэн яныщац, муй па мэшац тахия мазь пуртэн нэрл.

Ел сух нух пувдал, мэшацаа иил, хэн хэннөхө хув мэр ан люхитийл, хэлдэц лэмэгтсүх нух лэмэгтл. Щи пурайн мэшац тахия арсыр микробат питлэт. Лүв-сом хуши воспаление питл, хэн хэннөхө диабет мэшн кашитл, вевтама дөл, витамин ан вантал (стафилококкат, стрептококкат, синегнойной палочка па па утат). Ел сухн арсыр тэй мэшат тывдат. Щимац тахи вусты йицкан (зеленюй кайн) нерты. Каша тахи ванлтаты паты леккар хуши яцхты мосл.

Войн пурэматы тахи.

- Хэннөхө итэх пурайн ампан, кэтийн муй па па войн ёшл муй күрл пурэмалы. Мурт пурайнвой венша, сапда муй па мевдэ пурэмал. Щимац нюлум эвалт ар калы мэнл.

Муй мет олацан щи пурайн верты мосл:

- Калы мэнты вер вулытты мосл.
- Нюлум лот иирдэл вусты йицкан (зелёнкайн) нерты.
- Вера вэн нюлум пурайн күр муй ёш түца иирты.

Муй еллы верты:

- Войн пурум хэннөхө пэлънициая тэты.
- Хэн хэннөхө ампан, вухсарн, вүлдэ пуртывойн пурэмасы, лүвэл имухты мосл тохтёр хуша тэты. Дэлн лүв шутвура ешашл ты ау питас.

Хэн хэннөхө шенк ишкний потлы.

Хэн хэннөхө ишкни пурайн хув мэр камн вэу па лүв шенхэ потлы, щи эвалт лүвлал-сомлал мэшацаа иидат. Мэт олацан күрлэл-ёшлэл нюр йинтуун похадлыйт. Щалтга потлтум тахилдэл нувияй ииты па сашлы питлэт.

Муй мет сырьи верты мосл:

- Күрлэл-ёшлэл лоньщи йицка (шенк каврума верты ан мосл) ёсалты. Олацан 10-20 градус па 20-30 минута

мärд йиңк 40 градус вəнты вəрты.

- Потлтум күр-ёш айкемн одаңан потумшак па щälта каврумшак 37-40 градус йиңка еслыйлты мосл.
- Щälта айлтыева ёши нерты.
- Кäшаң хännexhè ил ултаты, мäшмалтум күрлал-ёшдал нухшак пунты.
- Каврумшак шайн муй йиңкан яныщлтаты.

Муй щирн ишккийн потум хännexhè я нётты:

- Хännexhè хошум тäхия тəты мосл.
- Потум, йиңки сухдал хулт eңхты.
- Елты хошмалты пäта сорум, хошум сухн лацкты.
- Едал кутраң йиңкан нерты (спиртан муй водкайн).
- Ел сухл айкемн ёши нерты.
- Саккар шайн яныщлтаты.
- Тохтүр вохты.

Мет сора мосл хännexhè хошмалты доңьщи 36 градус йиңка пунты па айкемн йиңк 38-40 градус вəнты хошмалты. Саккараң шайн, кофе муй па еша кутраң йиңкан яныщлтаты.

Лык-сухаң хännexhè.

Хəн хännexhè мултты атум, вевтам вəра питл ки нумсал шəка йил. Щи пурайн хännexhè än нəмасл муй лўв вəрл. Дўв ниор вəлумн вəл. Щи эвалт лык-сухаңа йил.

Муй щи пурайн верты мосл:

- Мосл хännexhè щи вевтам, атум вəр тывум тäхи эвалт йира тəты.
- Успокоительной пуртəнан мäты.
- Тохтүр вохты.

Хəн хännexhè иса лыкаңа тäйлý, мултты шəк одаңан иса нəмасл, лўв сора кашаңа йил.

Щимаш вəр вет хäтл мärд ки вəл, муй па хўнл, сäмл

кäши, имухты тохтүр хуща мäнты мосл.

Алац яма нух вेrlаlтан ки, лüвлан-сомлан ѣн käшитлэлти, нац тäлац хännexhэ.

Тэп интам щимац хуят шимл. Интам хännexhэ шимл ул, ар рэпитл. Вет, яц, ветхущъяц ол лüв яма вэл, па эхат айлтыева käшитты Ѣи пиньщал.

Мосл 8 Ѣос мэр яма улты, шенц ар ѣн рэпитты, мосты пурайн рүтъщаты.

Тäлац ёш, тäлац күр нынана!